

ویژه کارکنان شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی شهر و روستا

حوادث طبیعی و غیر مترقبه، انواع غیر مترقبه طبیعی تعاریف مرتبط با حوادث طبیعی غیر مترقبه

تقسیم بندی بحران

بحران‌ها را از نظر شدت همانند حوادث غیر مترقبه، می‌توان سطح بندی نمود. به عبارت دیگر، بحران‌ها را هم می‌توان از حیث درجه اهمیت و تعیین مسئولیت‌ها، به سه درجه زیر تقسیم کرد:

۱. بحران درجه یک

عبارت است از هر رویداد پیش بینی نشده و غیرمنتظره‌ای که یک واحد به تنهایی و با امکانات معمول خود قادر به مقابله با آن باشد. بعضاً برای مقابله با این نوع بحران ممکن است از واحدهای دیگر در سطح شهر درخواست کمک شود که آن‌ها نیز با امکانات خود به یاری این نهاد بشتابند.

مسئولیت: نهادهای واحدی که با چنین واقعه‌ای روبرو شده است، خود مسئول تصمیم‌گیری و اقدام در مورد رفع

بحران موجود است.

۲. بحران درجه دو

هرگونه رویداد غیرمنتظره که برای مقابله با آن دو یا بیش از دو نهاد با قابلیت بیش از حد معمول لازم باشد. در صورت بروز چنین رویدادی ممکن است به کمک و همکاری نهادهایی خارج از این حدود هم نیاز باشد. مقابله با این نوع رویداد نیازمند تلاش هماهنگ پرسنل، بسیج امکانات و تجهیزات لازم بوده که فراتر از حد وظایف معمول این ارگان‌ها و نهادهای است.

مسئولیت: تصمیم‌گیری اولیه در مورد رفع شرایط به وجود آمده، وظیفه نهاد یا واحدی است که با این واقعه روبرو

شده و می‌تواند از عهده آن برآید. اما هماهنگی با نهادهای دیگری که تعهدکرده‌اند در چنین مواردی به یاری این نهاد بشتابند، لازم است. لذا جهت رفع کامل بحران باید با نهادهای مسئول دیگر، هماهنگی‌های لازم به عمل آید.

۳. بحران درجه سه

هرگونه رویداد غیرمنتظره‌ای که برای مقابله با آن نیاز به تجهیز کلیه امکانات و نهادهای مسئول در سطح شهر و هماهنگ کردن و همکاری این نهادها و نهادهای دیگر خارج از این حوزه باشد.

مسئولیت: وظیفه تصمیم‌گیری اولیه در اینگونه موارد برعهده ستاد مدیریت بحران است. برای نجات جان انسان‌ها و حفظ شرایط منطقه ممکن است از سوی مسئولین که در محل حضور دارند، تصمیماتی اتخاذ شود. دراین گونه موارد تصمیم‌گیری‌های فوری الزامی است و نمی‌توان منتظر نهادهای بالاتر شد.

مراحل مدیریت بحران

بر اساس تعریف برنامه عمرانی سازمان ملل متحد (مدیریت بحران عبارت است از سیاست‌گذاری، اخذ تصمیمات مدیریتی و انجام اقداماتی اجرایی به منظور آمادگی، کاهش اثرات مخرب، پاسخ‌گویی، بازسازی و ترمیم اثرات ناشی از بلایای طبیعی یا انسان ساخت.

از تعریف بالا چهار مرحله اصلی مدیریت بحران به صورت زیر تعریف می‌شود:

۱. آمادگی: آمادگی مجموعه فعالیت‌ها و اقداماتی است که در مرحله قبل از وقوع بحران و به منظور کسب اطمینان از پاسخ‌گویی صحیح و موثر به بحران و تبلیغات ناشی از آن انجام می‌گیرد. برای آمادگی در برابر بلایا نه جزء در نظر گرفته شده است که عبارتند از:

تحلیل وضع موجود، برنامه ریزی، چارچوب سازمانی، نظام‌های ثبت اطلاعات، منابع انسانی، منابع اساسی، سامانه‌های هشدار دهنده، سازوکار پاسخ‌گویی، آموزش، برگزاری مانور.

۲. پیشگیری: پیشگیری عبارت است از ممانعت از وقوع بحران و تخفیف یا کاهش اثرات مخرب حاصل از آن. در واقع پیشگیری مجموعه اقداماتی است که با هدف کاهش پایدار خطر در مواجهه با مخاطرات و یا به منظور کاهش احتمال وقوع خطر و عوارض ناشی از آن انجام می‌گیرد.

۳. پاسخ‌گویی و مقابله: منظور از پاسخ‌گویی، مجموعه اقداماتی و مداخلاتی است که در مرحله حین و بلافاصله پس از رخداد بلایا به منظور مواجهه مقابله با بحران و به حداقل رساندن خسارات مالی و جانی انجام می‌گیرد. این مرحله خود از زیر مراحل متعددی تشکیل شده است که مهم‌ترین آن‌ها جستجو و نجات، امداد، تخلیه اضطراری، اسکان اضطراری، برقراری ارتباط، ارزیابی وضع موجود، نیاز سنجی، تامین نیازهای اساسی هستند.

کارشناسان بر این باورند که مرحله پاسخ‌گویی، در بردارنده دو نوع پاسخ‌گویی اولیه و (سریع یا کوتاه مدت) و پاسخ‌گویی ثانویه (تاخیری یا بلند مدت) است. در اینکه هر یک از انواع پاسخ‌گویی اولیه و ثانویه چه محدوده زمانی را در بر می‌گیرند،

اختلاف نظر وجود دارد. معمولاً دوره پاسخ‌گویی اولیه یک هفته پس از وقوع بحران و دوره پاسخ‌گویی ثانویه تا ۶ هفته پس از بحران در نظر گرفته می‌شود.

۴. بازسازی: تامین کل خدمات و زیر ساخت‌های تخریب شده، جایگزینی کالبدی بناهای منهدم شده، احیا کردن و توانمند ساختن مجاری اقتصادی و در نهایت بهبود شرایط زیست جامعه مصیبت زده است.

بلایای طبیعی و فرصت‌ها

بلایای طبیعی معمولاً در کنار شرایط بحرانی و غم‌انگیزی که به دنبال خود می‌آورند، فرصت‌هایی را نیز به وجود می‌آورند که در زمان صلح به وجود نمی‌آیند. برکات ادعا می‌کند که: "نوشته‌ها و گزارش‌های مربوط به بازسازی پس از جنگ و بلایای طبیعی، پر از شواهد و وقایعی است که درباره فرصت‌هایی گزارش شده‌اند که در شرایط بازسازی پس از بلایا به وجود آمده‌اند. همچنین همیشه گزارش شده است که بازماندگان جنگ و بلایای طبیعی همواره در شرایط بازسازی پس از جنگ و فجایع طبیعی، امیدواری زیادی به آینده‌ای بهتر و روشن‌تر دارند."

از این رو، تعدادی از معماران و شهرسازان درگیر در امور بازسازی، زمان بازسازی را فرصتی طلایی تلقی می‌کنند تا در آن ایده‌های بلند پروازانه خود را که در شرایط عادی قادر به پیاده کردن آنها نیستند، در زمان بازسازی پیاده کنند. برخی به بازسازی به عنوان فرصتی برای کاهش خطرات و افزایش میزان مقاومت در برابر تخریب جنگ و بلایای طبیعی نگاه می‌کنند.

واقعیت این است که وقوع سانحه فرصت‌های مناسبی را فراهم می‌کند که با شناساندن طرح‌های پیشرفته استفاده از زمین، روش‌های پیشرفته ساختمان، و آیین‌نامه‌های ساختمانی به مردم، از خطرات سوانح آینده کاسته شود. این برنامه‌های پیشگیری باید بر تجزیه و تحلیل خطر و میزان آسیب‌پذیری‌ها مبتنی باشد و در همه مناطق سانحه خیز کشور نیز مورد استفاده قرار گیرد.

